

O przydatności prac nad Narodowym Programem Leśnym

Fot. D. Klawczyński

Chciałbym odnieść się do wątpliwości zawartych w wywiadzie z dyrektorem generalnym LP („Las Polski”, nr 2/2016), gdzie poruszony został problem prac nad NPL oraz bezpośrednio osoba „głównego kierownika tematu”. Nakreślony w rozmowie obraz bez niezbędnych uzupełnień i wyjaśnień pozostałby niepełny, a wykonana praca narażona na zbagatelizowanie.

Jako „główny kierownik tematu”, z szacunku dla wysiłku i zaangażowania wielu wybitnych ekspertów i autorytetów z dziedziny leśnictwa oraz szerzej – nauk przyrodniczych i humanistycznych (patrz: Aneks 5 Sprawozdania końcowego – lista ekspertów oraz tytuły opracowań, www.npl.ibles.pl), czuję się w obowiązku przekazać Czytelnikom „Lasu Polskiego” kilka informacji, które dotyczą następującego fragmentu wywiadu: *Zwróciłem się do ministra środowiska z pytaniem, czy materiały wytworzone w ramach prac nad NPL będą mu przydatne. Wynikło to stąd, że wg mnie ta praca nie do końca wyczerpuje znamiona pracy badawczej, choć została wykonana pod takim właśnie tytułem za wiele, wiele milionów złotych. To dzieło składa się de facto z wielu tomów różnych publikacji, nie będących w mojej ocenie opracowaniami całkowicie wewnętrznymi. Zawiera różne diagnozy, a odnoszę nieodparte wrażenie, że tzw. rekomendacje, wypływające z poszczególnych paneli, powstawały w głowie głównego kierownika tematu, niejako w oderwaniu od tego, co usłyszał i co zostało opublikowane. Na razie odłożono termin odbioru tych prac do 29 lutego. Istotniejszym problemem jest to, że brak w ogóle podstawy prawnej do wykreowania NPL. W swoim opracowaniu pt. „Wizja działań na rzecz rozwoju PGL LP” wskazałem drogę dojścia do Narodowego Programu Leśnego, w pierwszej kolejności poprzez stworzenie do tego odpowiedniej podstawy prawnej.*

-1-

Odpowiedź ministra środowiska na pytanie: *czy materiały wytworzone w ramach prac nad NPL będą mu przydatne* nie musi zawierać oceny wartości opracowań. Jeśli będzie negatywna, może to oznaczać jedynie zmianę priorytetów i punktów widzenia nowego kierownictwa resortu. Oznaczałoby to jednak brak ciągłości w polityce leśnej, a szerzej – dyskontynuację władzy. Zwłaszcza w leśnictwie należałoby unikać gwałtownych zwrotów i zaczynania wszystkiego od nowa. Nie ma powodów, aby nie wziąć pod uwagę dorobku zespołów ekspertów w osobach wybitnych fachowców w swoich dziedzinach, znanych autorytetów, zarówno w leśnym, jak i pozaleśnym środowisku naukowym, oraz praktyków z różnych szczebli zarządzania. Ich dorobek w pracach nad Narodowym Programem Leśnym dotyczy głównych doktryn leśnictwa, teoretycznych i praktycznych osiągnięć i ich przydatności wobec czekających wyzwań, propozycji programowych i sposobów ich realizacji. A szerzej – jest poszukiwaniem odpowiedzi na pytania o miejsce i rolę lasów i gospodarki leśnej w społeczeństwie i w gospodarce państwa, o rolę drewna oraz innych surowców i produktów leśnych, o miejsce i znaczenie leśnej przyrody we współczesnym świecie w perspektywie 2030 r. i dalej – 2080 roku. Również tą drogą chciałbym **im wszystkim** serdecznie podziękować za współpracę.

-2-

Wykonawca, a z pewnością bezpośrednio realizator, nie miał wpływu na formę zlecenia. O zakwalifikowaniu pracy pt.: „Program rozwoju leśnictwa” jako pracy badawczej zdecydowali zleceńodawca (minister środowiska) oraz jednostka finansująca (DGLP). Wyjaśnia to list ministra, widniejący cały czas na stronie www.npl.ibles.pl: *Pierwszym i zasadniczym etapem prac będzie szereg konferencji panelowych w ramach pracy badawczej pt. „Program Rozwoju Leśnictwa”, realizowanej przez Instytut Badawczy Leśnictwa i finansowanej z funduszu leśnego.*

-3-

Pracę zrealizowano zgodnie z przyjętym programem merytorycznym i w ramach uzgodnionej w trakcie otwartych seminariów z udziałem przedstawicieli zleceńodawcy (minister środowiska) oraz sponsora (DGLP) metodyki i organizacji prac. Ze strony DGLP wyznaczono opiekuna tematu w osobie doradcy dyrektora generalnego LP. Zlecenie wykonano zgodnie z harmonogramem, zapraszając na wszystkie konferencje kierownictwo Lasów Państwowych szczebla centralnego i regionalnego (patrz: Aneks 4 Sprawozdania końcowego – lista zapra-

szanych uczestników). Ponadto na bieżąco przekazywano informacje o stanie realizacji projektu i zamierzeniach w formie okresowych sprawozdań oraz poprzez stronę internetową www.npl.ibles.pl, jak również wysyłano do wszystkich zainteresowanych w LP (w tym do dyrektorów i naczelników DGLP, dyrektorów RDLP i do wszystkich nadleśnictw) oraz do ekspertów i wyłonionych grup interesariuszy publikacje książkowe z poszczególnych paneli.

-4-

W okresie 2013–15 przeprowadzono siedem konferencji panelowych z udziałem **162** ekspertów, którzy przedstawili **132** autorskie opracowania, będące podstawą sformułowania **214** rekomendacji. Eksperti i bezpośredni uczestnicy obrad (w ogólnej liczbie **636** osób) wywodzili się z **44** instytucji i organizacji, obrady zaś śledziło on-line łącznie ok. **1900** internautów. Koszty tematu netto, zgodnie z zatwierdzonym na trzy lata kosztorysem, wyniosły 2,7 mln zł i nie odbiegały od kosztów innych tematów zleczanych z funduszu leśnego tak zdecydowanie, jak sugeruje wypowiedź: praca wykonana za wiele, wiele milionów złotych. Kiedy wyłoniła się potrzeba organizacji panelu „Nauka”, fundusze okazały się niewystarczające. Prośby o zwiększenie finansowania nie znalazły uznania u sponsora i ostatni panel zorganizowano z własnych środków IBL.

-5-

Sprawozdanie końcowe składa się z siedmiu tomów (ok. 1500 arkuszy wydawniczych), zatytułowanych jak poszczególne panele: „Klimat”, „Wartość”, „Dziedzictwo”, „Ochrona”, „Rozwój”, „Organizacja” i „Współdziałanie”. W hasłach tych mieszczą się wszystkie kluczowe problemy leśnictwa, które zostały powiązane nie hierarchicznie, ale według koordynacji poziomej. Zachowując między sobą logiczny związek obszarów problemowych tego samego przedmiotu gospodarowania, stanowią swoistą jedność. W każdym z tomów problematyce zawodowej towarzyszy szersza refleksja, płynąca spoza leśnictwa, prezentująca poglądy i oczekiwania różnych grup interesu, skupionych wokół przyrody leśnej, głównie na jej użytkowaniu i ochronie. Poszczególne tomy są spójne wewnętrznie narzuconą przez koordynatorów narracją (*terms of reference*), która poprzez analizę stanu zmierzała do wyznaczenia potrzeb i zadań dla polskiego leśnictwa w perspektywie do 2050 i dalej do 2080 roku. Są to publikacje w postaci oddzielnych tomów, ale jednorodnie merytorycznie i przedmiotowo. O ich spójności świadczą rekomendacje o podobnej treści, choć sformułowane w trakcie różnych paneli i na podstawie różnych

przesłanek, np.: o potrzebie zapisu konstytucyjnego o zakazie prywatyzacji lasów państwowych – osiem rekomendacji; o apolityczności Lasów Państwowych – dziewięć; o potrzebie nowego prawa leśnego – 15; o jednolitym zarządzaniu lasami chronionymi i gospodarczymi – 12; o potrzebie różnicowania gospodarki leśnej w przestrzeni i czasie – 14; o lasach i drewnie w kontekście zmian klimatycznych – 14; o zalesieniach i zadrzewieniach – trzy; o leśnictwie prywatnym i usługach leśnych – siedem; o zielonej gospodarce – trzy; o terminologii i potrzebie nowych definicji – pięć; i inne.

-6-

Każdy z siedmiu tomów zawiera rozdział „Podsumowania i rekomendacje”, którego struktura zbudowana jest na przeglądzie i analizie eksperckich opracowań, publikowanych w danym tomie, oraz na syntetycznych, kilkudziesięciu uogólnieniach, „tzw. rekomendacjach”. Każdą rekomendację poprzedzają odniesienia do Autorów, wymienianych z nazwiska, wypowiadających się w swoich opracowaniach w danej sprawie. Nie sposób „oderwać” rekomendacji od tego, co jest opublikowane.

-7-

Należy w pełni podzielić trafny pogląd dotyczący hierarchii dokumentów: *Wcześniej niż NPL powstała już Strategia LP. Kolejność powinna być taka, że to NPL, jeżeli miałby powstać – powinien stanowić wytyczne makroskalowe dla Strategii LP.* Ten oczywisty pogląd nie znalazł zrozumienia u poprzedniego kierownictwa LP. Zespół zadaniowy ds. strategii powołano w kwietniu 2013 r., kiedy od pięciu miesięcy trwały prace nad NPL, a do czasu zakończenia prac nad Strategią (grudzień 2013 r.) odbyły się dwa panele ekspertów „Klimat” i „Wartość”. Tak więc, w okresie od kwietnia do grudnia 2013 r., prace nad Strategią LP i nad NPL trwały równolegle, bez kontaktu ze sobą, w kompletnej izolacji merytorycznej i organizacyjnej.

-8-

Rozważyć należy natomiast, czy istotnie *błędna jest próba budowania podstawy programowej leśnictwa w oderwaniu od przepisów regulujących tworzenie instrumentów prawnych rozwoju.* Zgromadzone materiały znakomicie dokumentują pogląd, że w tym przypadku należy właśnie „oderwać” się od istniejących uregulowań i zmienić instrumenty prawne rozwoju, nie zaś do istniejących „przepisów” dostosowywać budowę podstaw programowych leśnictwa. Ponieważ uzasadnienie tej tezy zajęłoby trochę miejsca, odsyłam do uważnej lektury materia-

łów z siedmiu paneli ekspertów. A zwłaszcza do lektury 214 rekomendacji, które zostały pogrupowane w 15 rozdziałów (www.npl.ibles.pl; Sprawozdanie końcowe, Synteza): „Las – człowiek”, „Wartość, ekonomia, gospodarka”, „Zmiany klimatyczne”, „Leśnictwo wielofunkcyjne”, „Produkcja, drewno, przemysł”, „Użytkowanie niedrzewne i usługi”, „Lasy a planowanie przestrzenne”, „Zalesienia i zadrzewienia”, „Rozwój regionalny/lokalny”, „Leśnictwo prywatne, usługi leśne”, „Ochrona przyrody w lasach”, „Dziedzictwo i kultura”, „Nauka, badania, edukacja”, „Biogospodarka/zielona ekonomia”, „Prawo i organizacja”.

Jaki scenariusz?

Ocena merytoryczna dotychczasowych prac nad Narodowym Programem Leśnym należy do Czytelników. Z pewnością można stwierdzić, że tak szerokiej i wielowątkowej dyskusji o lasach w Polsce dotychczas nie podjęto. Decyzje zaś w sprawie przydatności zebranych materiałów i ich przyszłości należą do zleceniodawcy i sponsora projektu, a w tej sprawie potrzebna jest życzliwość i wola polityczna.

Dalszy ciąg można sobie wyobrazić, po podaniu materiałów wielostronnym recenzjom, jako pracę merytoryczno-legislacyjną wąskiego grona specjalistów, której efektem końcowym byłaby synteza w postaci propozycji dokumentu „Narodowy Program Leśny”. Dokument zaopiniowany przez LP i zaaprobowany przez ministra środowiska powinien być przedstawiony Radzie Ministrów, Sejmowi i Kancelarii Prezydenta. Akt ten mógłby być przewodnikiem dla przyszłych nowelizacji dokumentów techniczno-gospodarczych PGL LP, takich jak instrukcje czy zasady, do doskonalenia prawa leśnego i „okołołesnego” oraz do ukierunkowywania ewolucji polityki leśnej państwa. Jego popularna wersja zaś powinna zostać upowszechniona i trafić do wszystkich zainteresowanych, a przynajmniej do tych ponad 3200 interesariuszy, którzy na początku realizacji projektu byli informowani i zaproszeni do wzięcia udziału w pracach nad NPL.

Ale można sobie wyobrazić i inny scenariusz: osiem tomów materiałów (tom ósmy powstanie w wyniku prac panelu ekspertów „Nauka”, który organizuje we własnym zakresie IBL; więcej na ten temat patrz „Las Polski”, nr 8/2015) podzieli los wielu innych p r a c b a d a w c z y c h lub materiałów z prac nad Regionalnymi Programami Operacyjnymi Polityki Leśnej Państwa z lat 2001–04... ☉

Prof. dr hab. Kazimierz Rykowski

Główny kierownik tematu
Tekst odzwierciedla wyłącznie poglądy autora.